

Ammattiyhdistysliike etsii keinoja elämäntavan muuttamiseksi

Marja Holmila — Heikki Katajisto

Kaksivuotinen kurssikokeilu

Eräiden SAK:n toimihenkilöiden hiljakseen kehittelemä ajatus kypsyi käytännön toiminnaksi noin vuosi sitten. Ajatuksena oli löytää työpaikoille ja ammattiosastoille soveltuvia kollektiivisia keinoja vaikuttaa ihmisten elämäntapaan. Keinoja lähdettiin etsimään kaksivuotisella kurssikokeilulla. Kokeiluun kuuluu neljä erityistä kaikille osallistujille yhteistä kurssia ja näiden välillä toimintaa työpaikoilla. Kokeiluun osallistuu metalli-, paperi- ja tekstiilialan työntekijöitä neljältä paikkakunnalta eli Lahdesta, Raumalta, Valkeakoskelta ja Tampereelta. Kurssikokeilun järjestää SAK yhdessä kolmen mukana olevan liiton kanssa. Rahoitusta tukevat Alko, lääkintöhallitus ja Työväen kuntoliitto. Näistä eri organisaatioista on koottu toteutuksesta vastaava työryhmä, johon kuuluu 11 miestä. Työryhmään kuuluu myös kaksi tutkijaa, Marja Holmila ja Heikki Katajisto. Tutkimukseen osallistuu myös Pirjo Paakkanen. Kurssikokeilusta tehtävä tutkimus on toimintatutkimusta: tutkijat ovat paitsi tapahtumien analyysoijia, myös kurssituksen suunnitteluun osallistuvia toimijoita.

Kokeilun erityisaiheita ovat alkoholi, tupakka ja mielenterveyden ongelmat. Näitä kaikkia lähestytään kuitenkin elämäntavan käsitteen kautta, elämäntavan kokonaisuudesta liikkeelle lähtien. Erityiset ongelma-alueet nähdään sen osina. Tämä tukee kokeilun pyrkimystä etsiä uusia toimintatapoja: lähtökohdissa siis vältetään liian sitovaa erityisongelmittain lohkoutunutta ajattelua. Eriytetty terveyshaitoista puhuminen, yksittäisten käyttäytymistapojen (esim. alkoholin käytön) nostaminen arvostelun kohteeksi ei myöskään herättäne kurssilaisissa toiminnallista innostusta.

Kurssikokeilu on prosessi

Kurssikokeilu on SAK:n projekti, ja ammattiyhdistysliikkeen järjestö rakenne ja traditiot määräävät keskeisesti sitä, mitä kokeilun puitteissa voi tapahtua. Tärkeää on myös yksittäisen työläisen suhde ammattiosastoon, hänen kiinnittymisensä ammattiyhdistysliikkeeseen.

Palkkataistelu on ollut ammattiyhdistysliikkeen tärkein toiminnan alue. Muut työläisten elämisen tasoon vaikuttavat asiat ovat helposti jääneet vähemmälle huomiolle. Nykyaikaiselle ammattiyhdistysliikkeelle elämäntapaan vaikuttaminen onkin melko uusi toimintakenttä. Keinoja etsittäessä haetaan helposti mallia vanhan työväenliikkeen ajoilta. Työläisten elämäntilanne oli silloin kuitenkin olennaisesti toinen: työn ja vapaa-ajan ero ei ollut nykyisen kaltainen. Työläiset asuivat samoilla alueilla, kävivät samoissa työpaikoissa, hakivat veden ehkä samasta kaivosta, sosiaalinen vuorovaikutus, apu ja myös kontrolli olivat monipuolista. Nykyaikaisen pienperheen elämään ei muilla ole juurikaan kosketusta.

Kurssitettaviksi pyrittiin alun perin saamaan pääasiassa sellaisia ammattiosastojen jäseniä, jotka eivät olleet aiemmin olleet aktiivisesti mukana ammattiyhdistystoiminnassa. Tässä suhteessa kurssitettavat eroavat toisistaan. Joissakin tapauksissa kurssilaiset eivät ole osaston aktiivisia toimijoita (naistyöpaikat) ja joissakin tapauksissa työpaikalta osallistuu myös osaston todellisia vaikuttajia, joilla tämän lisäksi saattaa olla kiinteät yhteydet paikalliseen kunnallispolitiikkaan. Eroja selittävät sekä paikkakuntien perinteiden että työpaikkojen perinteiden erot. Eroja on myös puoluepolitiikan osuudessa kurssitettavien valintaan. Voidaan erottaa kahdentyyppisiä työpaikkoja. On niitä, joiden työllisyys on ol-

lut vakaata, joissa osaston poliittiset erot eivät ole kärjistyneet ja joissa osastolla on perinteitä tuloksellisesta toiminnasta. Toisena ryhmänä ovat yritykset, joissa tuotannon ja työvoiman supistukset ovat olleet ja ovat uhkana ja joissa usein myös osaston toimintamahdollisuudet ovat vähäiset. Tämä on ollut omiaan kiristämään myös osaston poliittisia näkemyseroja.

Ensimmäiset yhteydet paikallisten osastojen aktiiveihin solmittiin syksyllä 1980, jolloin kurssikokeilun ideaa esiteltiin ja haluttiin kuulla työpaikkojen ihmisten kommentteja. Myös paikallislehdissä kerrottiin kokeilusta. Vastaanotto oli erilainen nais- ja miestyöpaikoilla. Naistyöpaikoilta tilaisuuksiin tuli runsaasti myös muita kuin osaston toimikunnan jäseniä, kokeilu synnytti naisten keskuudessa välittömästi keskustelua, valmius tämänpaiseen kurssikokeiluun oli selvästi havaittavissa. Miestyöpaikoilla vastaanotto oli epäileväinen, aluksi hyvinkin varovainen. Sen voi tiivistää seuraavasti: SAK sanoo, mistä meidän pitäisi ostaa ruokaa, missä vakuuttaa. Haluaako se nyt myös määrätä, minkä verran me saamme juoda — tuleeko meistä sitten viinapoliiseja työpaikalle? Kokeilun idea omaksuttiin pikku hiljaa, ja vasta ensimmäisen kurssikerran jälkeen miehet olivat hyväksyneet hankkeen. Miesten esittämä näkemys sanasta elämäntapakurssikokeilu oli kriittinen: Asia oli oikea, mutta se herätti liikaa yksilölliseen kontrolliin liittyviä mielteitä. Yhdellä työpaikalla asiasta keskusteltiin paljon. Katsottiin, että sana on ristiriitainen mutta juuri siksi hyvä.

Maaliskuun kolmipäiväisen kurssin jälkeen ovat kurssilaiset kokoontuneet paikkakunnittain. Muutamissa ammattiosastoissa oltiin jo kesän alussa edetty ongelmien nimeämisestä keinojen suunnitteluun.

Lahdessa kokoonnuttii ensimmäisinä, toukokuun alussa. Vaatetustehtaan pääluottamusnainen kutsui kurssilaiset koolle yhteiseen saunailtaan, ja paikalle oli myös kutsuttu työosastojen luottamusnaiset sekä tutkija. Yhteisesti kerrattiin ja arvioitiin Pajulahdessa pidetyn kurssin antia. Työpaikalla asiasta tiedottamista pidettiin yhtenä tärkeimmistä tehtävistä. Katsottiin, että paras tiedottamisen väylä on yrityksen henkilökuntalehti. Vilk-

kaassa keskustelussa pohdittiin paljon sitä, mikä on ammattiosaston asema mielenterveyden ja sosiaalisten ongelmien hoitamisessa. Naisten asemasta ammattiyhdistystoiminnassa keskusteltiin myös. Kurssilaisten ja työosastojen luottamusnaisten yhteisiä kokouksia päätettiin jatkaa kesälomien jälkeen.

Raumalla kokoonnuttiiin toukokuun lopussa työajalla liiton paikallistoimistoon. Toimisto vastasi järjestelyistä. Koska kokeiluun osallistuu useita työpaikkoja, tarkasteltiin, minkälaisen vastaanoton kokeilu oli saanut eri työpaikoilla. Paikalla olivat kurssilaiset, liiton edustaja sekä Raumalta että Helsingistä ja tutkija. Myös liiton lehden toimittaja oli paikalla koko ajan ja myöhemmin saapuivat paikalliset toimittajat. Tällöin toimittajien ja kurssilaisten välisessä keskustelussa pohdittiin myös, miten joukkotiedotus vaikuttaa elämäntapaan. Seuraava yhteinen tapaaminen päätettiin järjestää alkusyksyksi.

Valkeakoskella järjestelyistä vastasi toinen kokeiluun osallistuva osasto, lähinnä sen työsuojeluvaltuutettu ja kurssilaiset. Tilaisuus pidettiin kesäkuun alussa työväenyhdistyksen kesänviettopaikassa. Kurssilaisten lisäksi paikalle oli kutsuttu osastojen puheenjohtajat ja päätoimiset luottamusmiehet sekä liiton edustaja ja tutkijat. Järjestäytyneen keskustelun puheenjohtajana toimi yksi kurssilaisista, ja keskustelussa etsittiin niitä keinoja, joilla toimintaa elämäntapakysymyksissä voidaan kehittää. Perheen tulo mukaan osaston toimintaan nähtiin keskeiseksi ja tiedotukseen suhtauduttiin varovasti. Ennen tiedottamista on syytä saada aikaan toimintaa. Järjestäytyneen keskustelun jälkeen jatkettiin vapaata keskustelua ja saunottiin.

Järjestelyistä vastanneen osaston kurssilaiset olivat tätä ennen kokoontuneet keskenään pohtimaan kurssikokeilun mahdollisuuksia ja siihen liittyviä ongelmia. Kurssilaiset osallistuivat myös osaston perhetapahtumaan kesäkuun loppupuolella. Tilaisuuteen osallistui noin 70 ihmistä, ja iltapäivä kului lentopalloa pelaten ja saunoen. Lapsille oli järjestetty omaa ohjelmaa. Myös tämä tilaisuus pidettiin työväenyhdistyksen kesänviettopaikassa.

Seuraava kurssilaisten ja osastojen vaikuttajien tapaaminen sovittiin alkusyksyksi, jolloin järjestelyistä vastaa toinen kokeiluun

osallistuva osasto.

Tampereella kurssilaiset kokoontuivat ke- säkuun puolivälissä. Kokoonkutsujina olivat liittotoimisto ja tekstiilitehtaan pääluottamusnainen. Kurssilaisten lisäksi paikalla oli liiton ja SAK:n edustaja sekä kaksi tutkijaa. Keskustelu painottui kurssikokeiluun liittyviin vaikeuksiin. Samoin työpaikan ongelmat ja tulevaisuudennäkymät olivat esillä. Esitettiin, että osaston joulujuhlan järjestäminen saattaisi tarjota mahdollisuuden kurssikokeilulle tärkeiden asioiden yhteiseen käsittelyyn, jos kurssilaiset osallistuvat siihen aktiivisesti. Tiedottaminen työpaikalla on tärkeä toiminnan alue. Tilaisuus ei ehkä aivan täyttänyt kurssilaisten odotuksia: keskustelussa ei vielä päästy alkua pitemmälle toimintamuotojen pohtimisessa.

Yhteisten kokoontumisten lisäksi kurssilaiset ovat tutustuneet heille lähetettyyn materiaaliin (artikkeleita, kirjoja, runoja) ja käyneet kurssiin liittyvistä aiheista keskusteluja tuttaviansa ja työtovereidensa kanssa.

Se, mitä kurssikokeilun myötä tapahtuu, riippuu tietysti olennaisesti ammattiosastojen, työpaikkojen ja kurssiin osallistuvien työläisten nykyisestä todellisuudesta ja elinoloista. Myös järjestöjen toimintatraditiot ja yksilöiden tottumukset ohjaavat uuden toiminnan suuntaa.

Tehtävän palkkatyön luonne määrää paljon. Eri työpaikoissa eri työntekijöiden palkat eroavat toisistaan huomattavastikin, ja tällä on luonnollisesti paljon merkitystä ihmisen elämäntilanteelle. Naisten ja miesten elämä on kovin erilaista.

Vallitseva tilanne säätelee siis olennaisesti kurssikokeilun mahdollisuuksia ja toiminnan suuntia. Mutta kokeilun perusajatus on uuden etsiminen ja oppiminen. Mistä tulevat kokeilun tavoitteet, kuka määrää jaettavan tiedon sisällöstä? Jos käytettävissä olisi malleja, jotka osoittaisivat, miten tietynlaisissa olosuhteissa saadaan aikaan tietynlaisia muutoksia ihmisten elämäntavassa, olisi asia yksinkertainen. Tulisi vain huolellisesti kartoittaa vallitsevat olosuhteet ja suunnitella toimintaohjelmat niiden mukaisiksi. Keskitetty toteutus olisi tehokas: koko järjestön voima voitaisiin ottaa käyttöön. Tärkein tekijä on kuitenkin yllätyksellinen, luova ja ennakoimaton ihmi-

nen. Paras elämäntavan muutokseen vievä toiminta ei ole suoraan johdettavissa vallitsevan tilanteen analyysistä. Sellaisella analyysillä ei myöskään voida selvittää, mikä olisi paras jaettava tietopaketti elämäntapakursilla. Kurssikokeilun pyrkimyksenä onkin, että uuden oppimista ja käytännön toimintaa ei eroteta toisistaan, vaan niitä käytetään hyödyntämään toisiaan. Kaikki toiminta on myös luonteeltaan kollektiivista, keskusteluun ja yhteistyöhön nojaavaa. Tavoitteena on käytännössä elävä avoin dialogi, johon osallistuu ammattiyhdistysliikkeen johtoa ja rivijäseniä. Mutta miten nämä tavoitteet ja kokeilun järjestämisen tapa soveltuvat yhteen?

Rivijäsenen opettamista vaiko yhteiskunnallista toimintaa?

Tavoitteiden ja käytännön lähestymistavan välillä on helppo havaita useita ristiriitaisuuksia. Mitä oppimiseen liittyvällä käytännön toiminnalla voidaan tässä tarkoittaa? On toimittava paikallisten erityisolojen mukaisesti, pienryhmissä ja uusia ihmisiä mukaan aktivoiden. Tiedollinen oppiminen, uuden informaation hankkiminen ja elämäntilanteiden analysointi voi tällaisessa ruohonjuuritason toiminnassa kulkea käsi kädessä käytännön työn kanssa. Nyt kuitenkin tässä kokeilussa tieto näyttää tulevan suurelta osin ylhäältäpäin, valmiina kurssipaketteina, jotka keskustailton ja liittojen edustajat suunnittelevat ja asiantuntijat toteuttavat. Onko mahdollista yhdistää paikallistason toiminnassa syntyvä tieto ja tiedon tarve keskitetysti suunnitellun kurssituksen sisältöön?

Perusongelma on siinä, missä määrin projektia toteuttavalla organisaatiolla on varaa nähdä tämä kokeilu *kokeiluna*, epäilevänä ja etsivänä, avoimena kaikenlaiselle keskustelulle. Onnistuessaan keskustelu voi johtaa toimintaan, jossa yksilön tavoitteellisuus yhtyy järjestön padottuun (paljolti liikkumattoomaan) tietoon, kokemukseen ja voimaan.

Dialogi ei kuitenkaan synny automaattisesti, saattamalla vain eri tahot samaan kokoustilaan. On työskenneltävä aktiivisesti, jotta löydettäisiin sellaisia työmuotoja, jotka mahdollistavat vastavuoroisen, ammattiyhdistysliikkeessä jo muuten toteutuneen keskustelun

ylittävän tietojen vaihdon. Uudenlaisia käsitteitäkin tarvitaan. Ensimmäinen kurssikerta antoi tässä suhteessa useita hyödyllisiä ope- tuksia. Kokeilun jatkuessa kokemuksia kertyy lisää.

Ruohonjuuritason toiminnan merkityksen ja kriittisen asenteen korostamisen ei kuiten- kaan pitäisi merkitä sitä, että kielletään pai- kalliset rajat ylittävän toiminnan merkitys. Elämäntapaa eivät ohjaa vain paikalliset ja välittömästi havaittavissa olevat lähiympäris- tön tekijät, vaan yhteiskunnallinen tilanne kokonaisuudessaan, tuotantotapa, jopa maail- manpolitiikan muutokset. Työllisyys vaihtelee kansallisen ja kansainvälisen markkinatilan- teen mukaan, sodanuhan lähemmäksi tuovat ulkomaiden hallitukset vaikuttavat myös ar- kielämässä tulevaisuudenuskoa vähentävästi, pelon ja väkivallan elämäntapaa vahvistavas- ti. Elämäntavan muutoksiin pyrittäessä on otettava huomioon näiden tekijöiden merki- tys, vaikka varsinainen toiminta keskittyisi- kin lähempänä oleviin asioihin. Kurssikokei- lun organisaatio on tässä mielessä erittäin hy- vä: siinä voivat eri paikkakunnilta tulevat hyödyntää toistensa kokemuksia ja siinä ovat paikallisyhdyt suorassa kontaktissa valta- kunnallisen järjestön kanssa.

Vaikka siis kurssikokeiluun liittyvä toimin- ta keskittyisikin aihetta lähellä oleviin ja pai- kallisiin toiminnan muotoihin — esimerkiksi vapaa-ajan vieton, työolojen, ihmissuhteiden tai alkoholin käytön muutoksiin, on kaikessa tällaisessa toiminnassa nähtävä yhteys yleis- empiin tekijöihin. Viime kädessä muutoksen kohteena on yhteiskunta, ei sen kovuudessa kompasteleva ja "epäonnistunut yksilö". Sa- man asian voisi sanoa hieman toisin, lähempä- nä käytäntöä. Voisi sanoa, että kysymys on ennaltaehkäisyn ja hoidollisten toimenpitei- den välisestä suhteesta. Elämäntapaan liitty- viä asioita pohtivat työpaikkojen edustajat törmäivät päivittäin jo kärjistyneisiin ongel- miin, hoitoa ja apua tarvitseviin alkoholin lii- kakäyttäjiin tai mielenterveysongelmista kär- siviin työtovereihinsa. On syytä miettiä, millä tavalla ammattiyhdistysliike tai työtoverit voivat osallistua tällaisten ongelmien ratkai- semiseen, ja tästä asiasta onkin kurssilaisten keskuudessa keskusteltu paljon. Toisaalta tä- tä ei ole haluttu erottaa ns. normaaliyksilöi-

den elämisen tason kohottamisesta, ongelmien ennaltaehkäisystä. Mitä tässä suhteessa voi tehdä? Taustalla ovat isot, yksilön tavoitta- mattomissa olevat asiat: työllisyys, nopeat mullistukset ihmisten elämässä, kulttuurin kehittäminen, kulutuksen sääntely, työväen- liikkeen tila jne. Muutoksiin tarvitaan voi- maa, koneistoja. Oman elämänsä tuntevat kuitenkin parhaiten ihmiset itse. Heidän haa- veilleen, eikä kenenkään muun, on myös pa- remman etsintä rakennettava. Onnistunut kurssikokeilu voi osoittaa, että tästä liikkeelle lähteminen ei tarkoita pikkunäpertelyä tai politiikan kieltämistä ammattiyhdistysliik- keen toiminnassa.

Toiminnan idut

Kokeilu on ollut käynnissä vasta vähän ai- kaa eikä ole vielä saanut kovin monia toimin- nallisia muotoja. Kuitenkin käytyjen keskus- telujen pohjalta on noussut esiin erilaisia toi- minnan suuntia. Tässä esitämme tulkintoja näistä toiminnan iduista, jotka kokeilun ede- tessä saattavat kuihtua tai lähteä kasvamaan aivan uusiin suuntiin.

Kaaviossa 1 on esitetty toimintasuuntien luokittelu. Luokittelu on luonnollisesti tiivis- telmä; todellisuudessa ihmisten ajattelu on monitahoisempaa. Kurssikokeiluun osallistu- jat jakautuvat ryhmiin sen mukaan, millaista toimintaa he painottavat.

1. Tavoitteeksi voi täsmentyä *yksilöllinen terveyden vaaliminen*. Työpaikkatason toi- minta ja keskustelu ovat tällöin menetelmä, jolla terveysvalistusta uskotaan tehtävän en- tistä tehokkaammin. Erillisille yksilöille ja- etun informaation lisäksi voidaan kehittää ryhmäpaineita hyvien terveystottumusten omaksumiseksi. Tällainen ajattelu ei ole kurs- sikokeilun alkuperäisen ajatuksen mukainen, mutta paineita tällaiseen suuntaan on. Tär- kein näistä on toive saada tällaisen kurssituk- sen myötä alku työnantajan maksamalle kou- lutukselle yleisemminkin.

2. Toisena tavoitteena voidaan pitää osas- ton *vapaa-ajan harrastusten kehittämistä*. Tällöin ajatuksena on se, että osaston toimin- taan aktivoitaisiin ei-toimivia osaston jäseniä. Kollektiivisen toiminnan ja yhdessäolon usko- taan vähentävän elämäntavan riskejä, ja toi-

toiminnan elämäntavallinen tavoite	toiminta	toiminnan organisatorinen kohde
1. yksilöllinen terveys	— ay-liikkeen koulutusjärjestelmän vahvistaminen	— ay-liikkeen valtakunnallinen organisaatio
2. vapaa-ajan harrastusten kehittäminen	— rivijäsenten aktivointi	— paikallinen osasto
3. yhteisöjen luominen työssä ja sen ulkopuolella	— ay-liikkeen toiminnan sisällöllinen uudistaminen	— paikallinen osasto
4. työn mielekkyyden lisääminen, kilpailun vähentäminen, toveruus	— työpaikkademokratia	— paikallinen työnantaja
5. yksityiselämän ongelmien hoitamiseen apua	— stressaavan työn helpottaminen	— paikallinen työnantaja
6. yksityiselämän muuttaminen yhteiskunnallisin keinoin	— naisen aseman muutos — sosiaalipolitiikan kehittäminen	— ay-liikkeen valtarakenteet — valtion sosiaalipoliittiset koneistot

saalta tätä kautta voidaan myös lapsia sosiaalista yhteisöllisyyteen. Tällöin myös vastustettaisiin työn ja vapaa-ajan jyrkkää sosiaalista erkanemista.

Edellä mainitut tavoitteet ovat tyypillisiä ay-liikkeen aktiiveille, ja muutoksen kohteena on ay-liike itsessään.

3. Yksityistymisen, erillistyminen ja loke-roituminen ovat nykyihmisen elämäntavan ongelmia, todettiin kurssilla käydyissä keskusteluissa. Työelämä ja yksityiselämä ovat liian tiukasti toisistaan erillään, ja ihmiset ovat liian pienten tai huonosti toimivien ihmishuoneistojen varassa. Perhe on yksin vaikeassa tehtävässään; on liikaa yksinäisyydestä kärsiviä ihmisiä. *Yhteisöjen kehittäminen* parantaisi ihmisten elämisen laatua.

Yhteisöjen puuttuessa myös järjestäytynyt toiminta irtaantuu arkielämän todellisuudesta, ja siltä katoaa vähitellen pohja pois. Yhteisöjen kehittäminen edistäisi ja kehittäisi siis ammattiyhdistysliikettä ja muita työväenjärjestöjä; sen avulla voisi järjestötoiminta uudistua sisäisesti.

4. Elämäntavallisena tavoitteena voidaan mainita myös *työn mielekkyyden lisääminen*, kilpailun vähentäminen ja toverihengen kasvattaminen. Tällöin haluttaisiin vaikuttaa työpaikan uudistamiseen, niin että työntekijät voisivat paremmin osallistua päätöksentekoon ja työorganisaation kehittämiseen. Etenkin paperi- ja metalliteollisuuden miehet toi-

vat esille tällaisia tavoitteita.

5. Välittömän *avun saaminen yksityiselämän ongelmien hoitamiseen* oli erityisesti naisille tärkeä asia. Samalla halutaan vähentää työpaikan ongelmia, jotka myös siirtyvät stressinä yksityiselämään. Tärkein tavoite on vaihetyön aiheuttaman stressin vähentäminen. Paineista johtuvat myös työpaikan kireä ilmapiiri ja riitaisuus, joista kärsitään. Kurs-sikoikeilun tavoitteena nähtiin työpaikan ihmishuoneistojen kehittäminen niin, että toverit tukisivat ja helpottaisivat kutakin tämän ongelmassa.

6. Viimeisenä voidaan mainita tavoite *yksityiselämän muuttamisesta yhteiskunnallisin keinoin*. Toimintaa voidaan suunnata ensinnäkin naisen aseman muuttamiseen ja toisaalta sosiaalipolitiikan kehittämiseen. Naisen aseman muuttaminen voi osittain tapahtua ammattiyhdistysliikkeen toimesta, mutta tämä edellyttää liikkeen valtarakenteiden muuttamista, naisten äänen esille saamista heidän omissa liitoissaan.

Toinen yksityiselämän resursseja parantava poliittinen tavoite, jonka naiset ovat selvimmintä ottaneet esille, on sosiaalipolitiikan kehittäminen. Vaatimusten muoto on jälleen sellainen, että siinä yhdistyvät paikallistaso (työyhteisö) ja kunnan ja valtion sosiaalitoimi. Ajatuksena on kehittää yksittäisen ihmisen mahdollisuuksia hyödyntää yhteiskunnallisia palveluja, kehittää keinoja valvoa hänen oi-

keuksiaan yhteistoimin.

Kurssikokeiluun liittyvä toiminta näyttää siis saavan erilaisia suuntia. Tavoitteet ovat mukana oleville ryhmille eri tavoin tärkeitä. Naisten tavoitteet eroavat jossain määrin miesten tavoitteista. Selitys lienee siinä, että kokeilu antaa naisille mahdollisuuden kehittää niitä työväen luokkatavoitteita, jotka eivät kanavoidu perinteisessä ammattiyhdistystoiminnassa, paljolti sen hierarkkisen ja miesvaltaisen organisaation vuoksi.

Eteneminen riippuu kurssilaisten välisen vuorovaikutuksen onnistumisesta. Rivijäsenten, aktiivien, naisten ja miesten vuorovaiku-

tuksen avulla kurssilaiset voivat löytää keinoja saattaa yhteisöllisen toiminnan piiriin asioita, joihin nykyinen järjestötoiminta on ollut kyvytön vaikuttamaan.

Vielä kerran on painotettava sitä, että tämä analyysi perustuu siis kurssikokeilun tämänhetkiseen tilanteeseen. Toiminnallisesti ollaan vasta alussa, ja asiat saattavat muuttua paljonkin. Prosessiseurannan kannalta on kuitenkin hyödyllistä eritellä projektin eri vaiheita kesken projektin kulun. Erillisanalyysit asettunevat prosessin päättyttyä uuteen valoon.

English Summary

Marja Holmila — Heikki Katajisto: Ammattiyhdistysliike etsii keinoja elämäntavan muuttamiseksi (The Trade Union Movement Searches for Measures to Change Living Habits)

Finding collective measures to affect living habits to be implemented on the job and in local trade unions was an idea that gradually took shape in the Central Organization of Finnish Trade Unions and was put into practice about a year ago. These measures were developed in a 2-year experimental course. The trial course consisted of four different phases for all participants and included coursework arranged at work between course periods. Workers in the engineering, paper and textile industries in four localities participated in the course. The Central Organization of Finnish Trade Unions was assisted by three other unions in arranging the experimental course. Funding support was received from the State Alcohol Monopoly of Finland, the National Board of Health and the Workers' Physical Fitness Association. A study of the experimental course has taken the form of participative research; the researchers not only analyze events but also take part in programme planning for the course.

Drinking, smoking and mental health disorders are highlighted in the course. These themes are

approached through the concept of living habits, taking as the point of departure living habits as a whole. Problem fields were viewed as parts of this entity. This approach supported the aim of the experiment, being the search for new operational methods. A too restricted approach in which problems are sectorised was thus avoided.

The experiment is still in an early stage of development, but discussion has already gone in the following directions that may lead to new results or perhaps to nothing as the experiment progresses:

- personal health care
- developing leisure-time activities
- social development
- job enrichment
- assistance in dealing with personal problems
- using social means to improve one's private

life

The objectives assumed different priorities in groups participating in the course. Progress made in the course depended on the success of interaction between course participants. Through exchange between rank and file members, union activists and men and women, subjects that have heretofore remained beyond the reach of organizational activity are now within the grasp of course participants.